

Selskabets aktiviteter 2018

I 2018 satte Havehistorisk Selskab fokus på træer. Træer har gennem tiden været vigtige elementer i havekunsten og et bærende element i havernes formsprog og udtryk. De har været brugt til at skabe alleer, skulpturer, rum, sigtelinjer og pejlemærker, når de har virket som buegange, stammehække, kandelabertræer eller som fritvoksende landskabelige elementer. Træer er vigtige byggesten, der indgår i haveanlæg og parker, i landskabet, langs veje og på kirkegårde – både i by og på land. Disse levende skulpturer, der i mange historiske haveanlæg har overlevet flere menneskegenerationer, er med til at give en fornemmelse af tid. Derfor har det forgangne år handlet om nutidig anvendelse af træer, samtidig med at vi har fokuseret på træerne som vigtige elementer i historiske haver og anlæg. Vi har i selskab med træerne afholdt fem foredrag og tre ekskursioner i 2018.

Forårets arrangementer

Under overskriften "Mit liv med træer" begyndte vi vores foredragssække ved generalforsamlingen i marts. Her fortalte Niels Hvass, der som skovriddersøn, hortonom og planteskolestifter, har levet hele sit liv blandt træer.

Niels Hvass har i løbet af sit liv opbygget planteskolen SITAS, og har sideløbende gjort et stort arbejde for at udbrede viden om træers biologi. SITAS (Scandinavian Instant Trees A/S) blev stiftet i 1966 og er en specialplanteskole for store træer. Ved etableringen var planteskolen den hidtil eneste planteskole, der beskæftigede sig med flytning og produktion af store træer. Niels udviklede nye metoder til beskæring af grene og rødder, der muliggjorde at store træer kunne flyttes og derefter etableres på blivestedet. Dette gjorde også Niels til forgangsmand indenfor nye metoder til beskæring af træer. Under foredraget havde vi besøg af Christianshavns TV, der optog det spændende foredrag. Foredraget kan ses på www.christianshavnskvarter.dk

I april havde vi foredrag ved landskabsarkitekt Berit Rørbøl, og fulgte her bytræet gennem en tidsrejse på mere end et århundrede. Via kort, fotos og skriftlige kilder tegnede Berit Rørbøl et billede af

bytræets betydning og udvikling siden 1900-tallets begyndelse med Gladsaxe Kommune som caseområde. Vi hørte om hvilke tendenser, der gennem skiftende tider har påvirket bytræernes antal og placering og om, hvad det betyder for den bytræsbestand vi har i dag og i fremtiden. Berit Rørbøl er landskabsarkitekt fra KUs "Green space management". Hun skrev i 2016 sit speciale om bytræer i Gladsaxe kommune. Specialet med titlen "Bytræet gennem 115 år" kan læses på hjemmesiden www.ign.ku.dk

I maj førte stadsgartner Karsten Klintø os med på en smuk spadseretur op ad Frederiksberg Allé fra Sankt Thomas Plads til Frederiksberg Runddel. Undervejs fik vi et indblik i Frederiksberg kommunes arbejde med bevaring af alleen. Frederiksberg Allé blev anlagt i årene 1700-04 som forbindelsesvej mellem København og Prinsens Gård, der lå ved den nuværende Frederiksberg Runddel. Indtil 1765 gik alleén kun til Sankt Thomas Plads, hvorefter den blev forlænget mod øst til Vesterbrogade. Den sidste gennemgribende omplantning blev foretaget omkring 1926, hvorefter man løbende har indplantet træer. Frederiksberg Allé blev fredet i starten af 2018. Dette skete på foranledning af et fredningsforslag fra Landsforeningen for bygnings- og landskabsarkitektur, som Havehistorisk Selskab støttede op omkring.

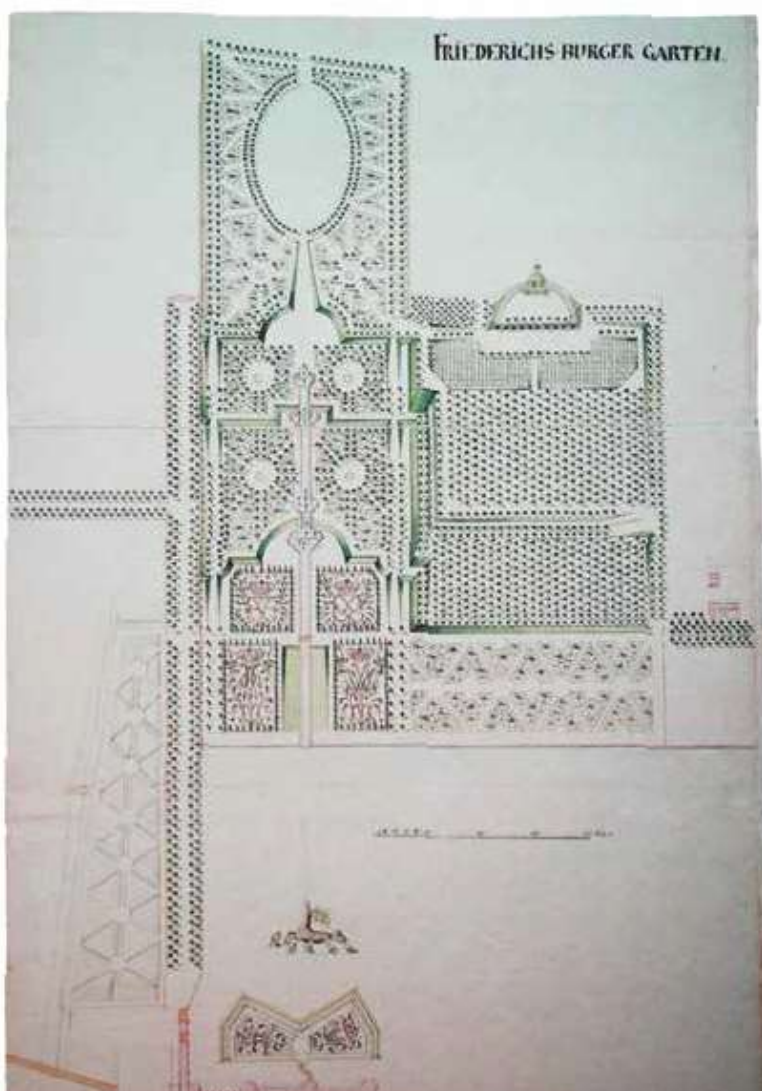
Sommerudflugter i det grønne

I juni rykkede vi atter udendørs, da selskabets første sommerudflugt gik til Ledreborg allé og park. Her fortalte Karen Attwell og Lone van Deurs om alleen fra anlæggelsen til i dag. Planlægningen af en allé ved Ledreborg blev påbegyndt i 1740'erne da gehejmeråd Johan Ludvig Holstein og arkitekt Lauritz de Thurah påbegyndte Ledreborg Allé. Den oprindelige plantning bestod af lind nærmest slottet og på den anden side af Kornerup å blev der plantet en blanding af større løvfældende træer, fortrinsvis ask. Alleen blev fredet i 1942. I vinteren 1955/56

var det nødvendigt at fælde et stort antal træer, og i 1977 blev omkring 100 gamle asketræer fældet. Derefter fremstod strækningen fra Kornerup å til afslutningen ved Ringstedvej som en usammenhængende træække uden egentlig allépræg. En større genplantning fandt dog sted i 1986, da Roskilde og Lejre kommuner sammen plantede et stort antal lindetræer.

På turen så vi "Stjernen" der er alleens nye afslutning mod øst. Herfra kørte vi ad alléen til Kornerup å, hvor den gamle barokallé møder den nyplantede allé. Vi gjorde stop ved Amalieporten og gik herefter til Det Peripatetiske Akademi, hvor vi ad tilgroede stier nåede frem til nogle af de skulpturer der med belærende indskrifter fortæller om kongeslægterne. Niels-Christian Clemmesen gav os her en levende indføring i Akademiets historie.

Ved sæsonens anden sommerudflugt, var slotsgartner John Nørgaard Nielsen vores vært i Frederiksborg Slotshave. Med sin blæn-

dende evne til formidling, gav John os et glimrende indblik i havens drift og udvikling krydret med specialviden om formning af barokhavens karakteristiske træer i nutidigt og historisk perspektiv. På turen fik vi indblik i det enestående arbejde med formning af træer, idét der i haven findes både kandelabertræer, stammehække og knudebeskårne træer samt træer formede som kugler, kegler og i espalier.

Haven er et enestående dansk eksempel på en italienske inspireret barokhave med en stor samling af formede træer, hvoraf de ældste formentlig stammer fra barokhavens anlæggelse. Efter årtiers forfald, og diskussion om renovering af haven, blev barokhaven genskabt i perioden 1993-1996. Dobbeltalléen på Rendelæggerbakken blev genplantet i 2016 med nye lindetræer. Alleen der har virket som forbindelsesvej mellem Frederiksborg Slot og Badstueslottet nordvest for slottet, er en monumental del af barokanlægget og en vigtig grundsten i forhold til at binde slot og have sammen.

Efterårets foredrag

Vi påbegyndte efterårssæsonen med et spændende foredrag ved landskabsarkitekt Henning Looft under titlen "Træer på kirkegårde". Henning Looft har i en årrække beskæftiget sig med kirkegårde, både som forvalter og som rådgiver. Træer har gennem århundreder været meget vigtige elementer på kirkegårde, hvor de sammen med kirke og kirkegårdsdiger udgør den treenighed, der gør kirkegårde til særlige arkitektoniske steder.

Foredragets fokus var landsbyens og stationsbyens kirkegårde, som udgør den altovervejende del af kirkegårdene i Danmark og er markante landemærker, ikke mindst i kraft af træerne. Træerne er dog på

mange kirkegårde truede i disse år, grundet alderdom, sygdomme, uhensigtsmæssig forvaltning eller skiftende tiders æstetiske opfattelser.

I oktober måned hørte vi et meget spændende foredrag ved landskabsarkitekt Tove Hyllested, der er tidligere stadsgartner i Frederiksberg Kommune og formand for forretningsudvalget i Fonden for Træer og Miljø. Tove lagde ud med en historisk gennemgang af alléer og deres betydning i havekunsten. Ved foredraget hørte vi om de alléer Fonden for Træer og Miljø i flere år arbejdede med at etablere ved større landbrug i samarbejde med ejeren. Her rådgav fonden ved plantevalg, etablering af træerne samt donerede træer og opbindingsmateriale. Ejeren stod herefter selv for at plante og vedligeholde. Vi hørte desuden Toves gode definition på, hvad forskellen på en allé og en vejplantning er.

I skrivende stund har årets sidste foredrag ved forstkandidat Peter Friis Møller endnu ikke fundet sted. Vi forventer dog en spændende fortælling om nåltræer i kulturhistorisk sammenhæng. Peter arbejder med naturskove, vegetations historie og naturbeskyttelse. Han er desuden en ivrig forfatter til en række bøger om træer og buske samt Danmarks natur. Desuden forventer vi at Valdemar Lønsted gennem sin oplæsning af H.C. Andersens "Grantræet" søger for at vi kommer i den rette julestemning.

Bestyrelsen

Ved generalforsamlingen i marts valgte Lisbeth Brorsen og Pernille Thomsen at træde ud af bestyrelsen. Vi vil derfor rette en stor og varm tak til Lisbeth og Pernille, for den meget store indsats de har lagt i bestyrelsesarbejdet. Lisbeth har gennem syv år i bestyrelsen blandt andet lagt et stort arbejde i at lave flotte og fagligt funderede beskrivelser af vore arrangementer, skrive fyldestgørende referater og ikke mindst sørget for, at vi har nået alting til rette tid og sted. Pernille har været med i bestyrelsen i seks år og takket være hendes store arbejde med digitalisering af selskabets årsskrift, er samtlige årgange fra 1970 til i dag nu frit tilgængelige på tidsskrift.dk samt på selskabets hjemmeside. Ved generalforsamlingen udtrådte Rikke Tønnes desuden af bestyrelsen og vi vil gerne rette en tak til hende, ikke mindst for hendes arbejde med udfærdigelse af fondsansøgninger.

Ved generalforsamlingen indtrådte Tove Hyllested, Sophy Høy og Inger Busk i bestyrelsen. Det har været en glæde, at se det store arrangement den nye bestyrelse har lagt i selskabet.

FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE

© Havehistorisk Selskab og forfatterne

2018

REDAKTION

Lone van Deurs, Sophy Høy, Inger Heldbjerg Busk

DESIGN

Carl-H.K. Zakrisson, Polytype

TRYK

Narayana Press, Gylling

UDGIVER OG EKSPEDITION

Havehistorisk Selskab

KU, Thorvaldsensvej 40, 1871 Frederiksberg C.

havehistoriskselskab.dk

havehistoriskselskab@gmail.dk

ISBN 978-87-88241-38-9

ISSN 0107-895X

Om motivet på Havehistorisk Selskabs årsskrifts forside

Motivet er hentet fra Danmarks ældste bog om haver og havebrug, Hans Rasmus-søn Blocks *Horticultura Danica* fra 1647. Bogens undertitel lyder: *Hvorledis en zirlig oc nyttig Urte-Hawe i Dannemarck kand anrettis, beprydis oc ved Mact holdis.*

Block kaldte sig urtegårdsmand. Hans navn er især knyttet til den kongelige lysthave Lundehave, i dag bedre kendt som Marienlyst, nær Kronborg. Lundeaves renæssance-inspirerede bygninger og haveanlæg er da også emnet i et af kapitlerne i *Horticultura Danica*. Men ellers er det mere generelt havens disposition og plantemateriale, herunder også træer og buske, der har Blocks primære interesse. Bogens tekst ledsages af mange illustrationer, herunder især mønstre til plantninger.

Det valgte motiv viser midt i tegningens højre side forslag til "om mynster at giore på bedene". Ellers giver tegningen anvisning på, hvordan en af gartnerens opgaver – podning – kan udføres. Der vises forskellige arbejdsmetoder, som hver især knytter sig til forskellige træarter.

